

Nanebovzatie Preblahoslavenej Panny Márie

Zjv 11, 19a; 12, 1-6a. 10a-c

Ž 45, 10. 11-12. 15-16

1 Kor 15, 20-27a

Lk 1, 39-56

Na jeseň roku 1999 som presťahoval svoju rodinu do priestorov Univerzity Notre Dame, aby som začal doktorandské štúdium Písma. Nemal som ako predvídať udalosti, ktoré vyplynú z tohto osudného rozhodnutia. Jeden z prvých ľudí, ktorých som stretol na akademickej pôde, mal tri vlastnosti, o ktorých som si nikdy nemyslel, že ich nájdem v jednej osobe: Bol plný Ducha Svätého, vysoko inteligentný a katolík. Ako to, že nevybuchol, keď bol plným protikladov? Rozhodol som sa s ním pravidelne stretávať, aby som mu ukázal „pochybenie jeho ciest“ a pomohol mu odísť z Katolíckej cirkvi.

Rýchlo som však zistil, že karty sa obrátili, lebo môj nový priateľ bol schopný odpovedať na takmer každú námietku, ktorú som mal proti Katolíckej cirkvi, zvyčajne odkazom na Bibliu. Jedného dňa som bol taký frustrovaný jeho schopnosťou čeliť mojim útokom pomocou Písma, že som prišiel s argumentom, ktorý som považoval za skvelý, a skoro som vykrikol: „Ukáž mi jeden text Písma, ktorý dokazuje, že Mária je Kráľovná neba!“ Odpovedal odkazom na dnešné prvé čítanie zo slávnosti Nanebovzatia Panny Márie, konkrétne na Zjavenie 12. Dnes je jeden z najväčších mariánskych sviatkov a pri ňom čítame strategické texty, ktoré nám umožňujú vytvárať biblickú teológiu Panny Márie. Poukazujú pritom na Máriinu rolu archy novej zmluvy a kráľovnej matky z rodu Dávidovho.

Prvé čítanie | Zjv 11, 19a; 12, 1-6a. 10a-c

V nebi sa otvoril Boží chrám a v chráme bolo vidieť archu jeho zmluvy. Potom sa na nebi ukázalo veľké znamenie: Žena odetá slnkom, pod jej nohami mesiac a na jej hlave veniec z dvanástich hviezd. Bola ťarchavá a kričala v bolestiach, lebo mala rodiť.

A bolo vidieť aj iné znamenie na nebi: Veľký ohnivý drak; mal sedem hláv a desať rohov a na hlavách sedem diadémov; jeho chvost zmietol tretinu nebeských hviezd a vrhol ich na zem.

A drak sa postavil pred ženu, ktorá mala rodiť, aby zhltol jej dieťa, len čo ho porodí.

I porodila syna, chlapca, ktorý má železným žezlom panovať nad všetkými národmi. A jej dieťa bolo uchvátené k Bohu a k jeho trónu. Žena potom utiekla na púšť, kde jej Boh pripravil miesto. A počul som mohutný hlas volať v nebi: „Teraz nastala spása, moc a kráľovstvo nášho Boha a vláda jeho Pomazaného.“

Prvá vec, ktorú si všimneme, je, že čítaniu predchádza oznam, že „(v) nebi sa otvoril Boží chrám a v chráme bolo vidieť archu jeho zmluvy“. Potom však autor bez zaváhania pristúpi k opisu „ženy odetej slnkom“ práve tam, kde sme očakávali opis samotnej archy. Prečo je to tak? Pretože tá žena je archa, ako pri čítaniach z vigílie, ktoré začínajú správou Knihy kroník o tom, ako bola archa vzatá do Jeruzalema.

Opis umiestňuje ženu na nebesia: je odetá slnkom, s mesiacom pod nohami a korunou z dvanástich hviezd. Obrazy pochádzajú z Piesne piesní, ktorá bola celá o kráse a romanci kráľovskej princeznej (pozri Pies 6, 10). Dvanásť hviezd symbolizuje dvanásť kmeňov Izraela, takže je to izraelská kráľovná, kráľovská matka z rodu Dávidovho. V starovekom Izraeli nevládla manželka kráľa, ale kráľova matka. Nie je však len kráľovnou Izraela, ale je aj kozmickou kráľovnou – kráľovnou vesmíru, pretože ako odev a ozdoba jej slúžia nebeské telesá.

Pôrodné bolesti ženy nie sú fyzické bolesti, pretože veríme, že Presvätá Matka bola od nich oslobodená, ale vnútorná bolesť z účasti na narodení tajomného tela Kristovho, Cirkvi. Ohnivý drak je znakom Satana, ako aj znakom Rímskej ríše a jej systému, ktorý ovládal Judeu prostredníctvom bábkových kráľov z dynastie

Herodesovcov. Pokus zabiť mesiášske dieťa pri jeho narodení predstavuje snahu zabiť ranú Cirkev, ale aj snahu zabiť dieťa - Krista kvôli satansky ovplyvneným činom Herodesa (Mt 2, 16). Syn, „chlapec, ktorý má železným žezlom panovať nad všetkými národmi“, je jasne dávidovský Mesiáš prorokovaný v Žalme 2, 7 - 9, teda Ježiš. Uchvátenie „k Bohu a k jeho trónu“ je nanebovstúpenie Pána. Útek ženy na zvláštne miesto odkazuje na Božiu osobitnú ochranu Najsvätejšej Matky a ranej Cirkvi – myslíme na útek do egyptskej púšte a neskôr do Nazareta, malej dedinky „mimo centra pozornosti“ v chudobnej, hornatej odľahlej oblasti Galiley. Nanebovzatie je konečným vyjadrením toho, ako Boh uchránil Najsvätejšiu Matku pred nebezpečenstvom Satana a jeho prejavov. Satan nemôže zabrániť tomu, aby sa na zemi ustanovilo Božie kráľovstvo: "Teraz nastala spása, moc a kráľovstvo nášho Boha." Pripomína nám to Ježišovo kázanie: "Kajajte sa, lebo sa priblížilo Božie kráľovstvo!" Toto kráľovstvo sa prejavuje v Cirkvi.

Spomínaná žena je teda matkou Mesiáša: Mária z Nazareta. Niektorí hovoria: „Nie, je to len symbol Izraela (alebo Cirkvi),“ ale tieto interpretácie nemôžu fungovať. Izrael skutočne predchádzal Krista a mohol byť považovaný za Kristovu „matku“, ale nebol uchvátený a ušetreň od útoku šelmy tak, ako bola táto žena. Rovnako ženou nemôže byť ani Cirkev, pretože Ježiš dáva zrod Cirkvi, nie Cirkev Ježišovi. Nie, tak ako je drak jednotlivec, Satan, ktorý tiež predstavuje skupinu (mocnosti s ním spojené), a rovnako ako dieťa je jednotlivec, Ježiš, ktorý tiež predstavuje skupinu (Cirkev), tak aj žena je jednotlivec, Mária, ktorá tiež predstavuje skupinu (verný zvyšok izraelského ľudu, ktorý prijal Mesiáša).

Pred septembrom 1999 som nikdy nepremýšľal o mariánskych súvislostiach tejto pasáže, ale keď som ich raz videl, je ťažké ich ignorovať. Ako môže niekto trvať na tom, že pasáž, ktorá zobrazuje Ježiša, ktorý sa narodil z nebeskej Kráľovnej, určite nehovorí nič o vlastnej Ježišovej matke? Nie, nedá sa to nevidieť. Mariánsky výklad tohto úryvku je veľmi „životaschopný“ a keď je Mária uznaná ako ikona verného Božieho ľudu v Starej aj Novej zmluve, výklad sa stáva presvedčivým.

Žalm | Ž 45, 10. 11-12. 15-16

R: Po tvojej pravici, Pane, stojí kráľovná ozdobená zlatom.

*Dcéry kráľovské sú medzi tvojimi vyvolenými; **
po tvojej pravici stojí kráľovná
ozdobená zlatom z Ofíru. R.
*Čuj, dcéra, a pozoruj, nakloň svoj sluch, **
zabudni na svoj ľud a na dom svojho otca.
*Sám kráľ zatúžil za tvojou krásou; **
on je tvoj pán, vzdaj mu poklonu. R.
*V pestrom rúchu ju vedú ku kráľovi; **
za ňou ti privádzajú panny, jej družice.
*Sprevádza ich jasot radostný, **
tak vstupujú do kráľovského paláca. R.

Žalm 45 je „kráľovský svadobný žalm“ a nepodobá sa žiadnemu inému žalmu v Žaltári; v skutočnosti je viac než k akémukoľvek inému žalmu štýlom a dikciou bližšie k Piesni piesní. Žalm 45 je pieseň trubadúra adresovaná kráľovi-ženíchovi a princeznej-neveste na Šalamúnovom dvore. V žalme sa objavujú dve kráľovské ženy: „kráľovná“, ktorá „stojí po tvojej pravici, ozdobená zlatom“. Toto je kráľovná matka, ktorá je predobrazom Márie ako Matky Ježiša, Kráľa vesmíru.

Ďalšou kráľovskou ženou je princezná-nevesta. Práve jej sú adresované všetky verše žalmu okrem prvého. Riadky ako „Čuj, dcéra, a pozoruj; nakloň svoj sluch, zabudni na svoj ľud a na dom svojho otca“, sú adresované princeznej narodenej v cudzine, ktorá sa má stať Šalamúnovou manželkou a zaujať tak elitné miesto v starodávnej blízkovýchodnej spoločnosti. Aj ona je typom Blahoslavenej Matky, ktorá je „nevestou Ducha“, zviazaná s Bohom prepracovaným snubným vzťahom.

Máriino vzatie do neba, kde je intronizovaná v prítomnosti svojho kráľovského syna, možno najľahšie pochopiť ako predobraz kráľovnej matky, ktorá stála pri Šalamúnovi odetá v zlatom rúchu. Princezná-nevesta môže byť považovaná za vzor pre ostatných kresťanov, ktorí ešte neboli oslávení ako naša milovaná Kráľovná Matka Mária, ale môžu byť pozdvihnutí do tohto stavu, ak prijmú snubný vzťah s Kristom Kráľom, ktorý sa nám ponúka cez sviatosti.

Druhé čítanie | 1 Kor 15, 20–27a

Bratia, Kristus vstal z mŕtvych, prvotina zosnulých. Lebo ako je skrze človeka smrť, tak je skrze človeka aj zmŕtvychvstanie: Ved' ako všetci umierajú v Adamovi, tak zasa všetci ožijú v Kristovi.

Ale každý v poradí, aké mu patrí: prvotinou je Kristus; potom, pri jeho príchode, tí, čo patria Kristovi. A potom bude koniec, keď odovzdá Bohu a Otcovi kráľovstvo, keď zruší každé kniežatstvo, každú mocnosť a silu.

Lebo on musí kralovať, kým mu nepoloží všetkých nepriateľov pod nohy. Ako posledný nepriateľ bude zničená smrť, lebo mu všetko položil pod nohy.

Najsvätejšia Matka a pravdy o nej sú krásnym ženským doplnkom ku všetkým pravdám o Kristovi, ktoré sú vyjadrené v tomto úryvku. Ak je Ježiš Kristus Slnkom, potom jeho matka je Mesiach, ktorý dokonale odráža pravdu a doktrínu o jeho osobe a poslaní. Ak je Kristus prvorodeným z mŕtvych, Blahoslavená Matka vo svojom nanebovzatí je stáby „druhorodenou“. Ak smrť prišla cez muža, Adama, prišla aj cez ženu, Evu. A ak vzkriesenie prišlo skrze muža, Ježiša Krista, potom vzkriesenie prichádza aj cez ženu, Máriu.

Pavlove slová môžeme transformovať do ženského rodu: „Ako v Eve všetci umierajú, tak v Márii všetci ožijú.“ Mária nás predišla ako „predzvest“ pravdy, že tí, ktorí sú „v Kristovi“, budú oživení pri jeho príchode.

Žijeme v prechodnom období, kde prebieha boj, v ktorom Kristus „zruší každé kniežatstvo, každú mocnosť a silu“ a „položí všetkých nepriateľov pod nohy“. Toto je duchovný boj a pokračuje v tomto medziobdobí, a preto hovoríme o „Cirkvi putujúcej“ (v angličtine „bojujúcej“). Posledným nepriateľom je smrť, ale pre svoju matku Ježiš vopred zneškodnil tohto nepriateľa v mimoriadnej milosti nanebovzatia.

Pavol cituje Žalm 8, 7, ktorý hovorí o Synovi človeka: „Všetko si mu položil pod nohy“. Môže to byť aj ozvena Ž 110, 1: „Sed' po mojej pravici, kým nepoložím tvojich nepriateľov za podnožku tvojim nohám.“ Oba tieto žalmy hovoria o kráľovskom Synovi Dávidovom, ktorému Boh slúbil univerzálnu vládu. Mária sa podieľa na tomto kralovaní ako Matka Kráľa. Vidíme teda tému, ktorá zjednocuje všetky čítania, a to tému kráľovskej Dávidovej zmluvy.

Evanjelium | Lk 1, 39–56

V tých dňoch sa Mária vydala na cestu a ponáhľala sa do istého judejského mesta v hornatom kraji. Vošla do Zachariášovho domu a pozdravila Alžbetu.

Len čo Alžbeta začula Máriin pozdrav, dieťa v jej lone sa zachvelo a Alžbetu naplnil Duch Svätý. Vtedy zvolala veľkým hlasom: „Požehnaná si medzi ženami a požehnaný je plod tvojho života. Čím som si zaslúžila, že matka môjho Pána prichádza ku mne? Lebo len čo zaznel tvoj pozdrav v mojich ušiach, radoťou sa zachvelo dieťa v mojom lone. A blahoslavená je tá, ktorá uverila, že sa splní, čo jej povedal Pán.“

Mária hovorila: „Velebí moja duša Pána a môj duch jasá v Bohu, mojom spasiteľovi, lebo zhliadol na poníženosť svojej služobnice. Hľa, od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia, lebo veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný, a sväté je jeho meno a jeho milosrdenstvo z pokolenia na pokolenie s tými, čo sa ho boja.“

Ukázal silu svojho ramena, rozptýlil tých, čo v srdci pyšne zmýšľajú. Mocnárov zosadil z trónov a povýšil ponížených. Hladných nakímil dobrotami a bohatých prepustil naprázdno.

Ujal sa Izraela, svojho služobníka, lebo pamätá na svoje milosrdenstvo, ako slúbil našim otcom, Abrahámovi a jeho potomstvu naveky."

Mária zostala pri nej asi tri mesiace a potom sa vrátila domov.

V prvej časti tohto evanjeliového čítania sa vyskytujú minimálne dve typologické témy. Prvou je archa zmluvy. Keď Lukáš hovorí o Márii, ktorá ide „do hornatého kraja... v Judei“ a o Jánovi Krstiteľovi, ktorý v Alžbetinom lone doslova poskakuje, používa jazyk a obrazy zo slávnej správy o Dávidovom vynesení archy do Jeruzalema, opísanej v 2 Sam 6 a 1 Krn 15 – to bolo prvé čítanie na vigíliu. Dávid prináša archu do judského hornatého kraja, do Jeruzalema, a poskakuje a tancuje pred archou v ľanovom efóde, kňazskom rúchu. V tomto zaujímavom typologickom vzťahu sú Dávid aj Ján Krstiteľ obsadení do úlohy kňazských postáv, ktoré vyskakujú a oslavujú príchod archy zmluvy, sídla Božej prítomnosti. Ako sme videli v prvom čítaní zo Zjavenia apoštola Jána, Mária je obsadená do úlohy Novej archy.

Alžbeta zvolá: "Požehnaná si medzi ženami." Toto je hebrejizmus alebo aramejizmus. Hebrejčina ani aramejčina nemajú tvary 3. stupňa (napr. „najlepšie“, „najviac“, „najrýchlejšie“). Namiesto nich uvádzajú prídavné meno a potom vyjadrujú kontext. Napríklad: „Ty si silný medzi mužmi“ znamená „Si najsilnejší muž“. Takže Alžbeta má v skutočnosti na mysli: "Si najpožehnanejšia zo všetkých žien!" Tento koncept sa vzťahuje aj na ďalšiu predpoveď, takže „plod tvojho života“ je tiež „najpožehnanejší“.

Potom Alžbeta, hoci oveľa staršia a z vyššej sociálnej kasty v judskej spoločnosti, prejavuje úctu svojej mladšej, chudobnejšej sesternici: „Čím som si zaslúžila, že matka môjho Pána prichádza ku mne?“ Alžbeta zaobchádza s Máriou ako s kráľovnou, teda ako s kráľovnou matkou, používajúc jej primeraný výraz: „matka môjho Pána“. My, moderní čitatelia, nie sme citliví na tieto jemné odtienky, pretože nežijeme v kráľovskej rodine. Pri spätnom pohľade ma udivuje, že som tridsať rokov žil ako protestant a vyznával som, že Ježiš je Kráľom vesmíru, ale jeho matku som považoval za obyčajnú prostú ženu z ľudu. To v starovekom, ba ani v modernom svete jednoducho nie je možné!

V staroveku mala matka kráľa alebo cisára obrovský vplyv (čo ukazuje čítanie dobových udalostí) a jej postavenie bolo často formalizované titulmi a poctami, ako to bolo v starovekom Dávidovom kráľovstve. Skutočnosť, že Mária porodí Mesiáša, Syna Dávidovho, Pána pánov a Kráľa kráľov, z nej nevyhnutne urobila a robí Kráľovnú tvorstva, vyvýšenú nad všetkým, čomu vládne jej syn. Napriek tomu medzi matkou a synom neexistuje žiadna súťaživosť, pretože ona ako príklad pre všetkých svojich poddaných je úplne poslušná Božiemu Slovu, ktorým je jej Syn.

Preto ju Alžbeta chváli: „...blahoslavená je tá, ktorá uverila, že sa splní, čo jej povedal Pán.“

Alžbeta identifikuje, prečo je Mária blahoslavená: nielen pre fyzický vzťah, lono, ktoré rodilo, a prsia, ktoré dojčili, ale pre svoju vieru. Sväté písmo vyzdvihuje Máriu ako ženu viery, príklad viery pre všetkých učeníkov – katolíkov, protestantov i ľahostajných! Každý pokrstený, ktorý číta Písmo, musí uznať, ak používa správne prostriedky výkladu, že Mária je považovaná za príklad, priam jedinečný príklad, viery v Božie slovo. Rozviazala nedostatok viery Evy, ktorá počúvala hada a pochybovala, že „zomrie“, keď bude jesť z ovocia, pochybovala o Božej láske a dobrotivosti voči nej, a skončila tak, že neposlúchla a protirečila Božiemu slovu.

V čítaní z evanjelia pokračujeme Magnifikatom. Toto je jeden z dvoch prípadov, keď sa číta v Lekcionári na nedele a sviatky:

Mária hovorila: „Velebí moja duša Pána a môj duch jasá v Bohu, mojom spasiteľovi, lebo zblíadol na poníženosť svojej služobnice.“

Preblahoslavená Matka tu prejavuje svoju pokoru, pretože po grécky doslova hovorí: „Zhliadol na pokoru svojej otrokyne“.

“Hľa, od tejto chvíle blahoslaviť ma budú všetky pokolenia, lebo veľké veci mi urobil ten, ktorý je mocný, a sväté je jeho meno.”

Tu nadväzuje na tému z chválospevu o statočnej žene (Prís 31, 10-31), najmä na niekoľko posledných veršov: "Keď prehovorila jej synovia, dobrorečia jej a jej manžel zahŕňa ju pochvalou: "Rúče sa namáhala veľa žien, lež ty si ich všetky predstihla." Spanilosť je klam a krása - daromnosť; chválu si zasluhuje žena, čo sa bojí Pána" (Prís 31, 28 - 30).

Mária je žena vynikajúceho charakteru, ktorá je vzácna a ťažko sa hľadá (Prís 31, 10).

"...jeho milosrdenstvo z pokolenia na pokolenie s tými, čo sa ho boja."

„Milosrdenstvo“ tu znamená „zmluvnú lásku a vernosť, milujúcu vernosť alebo vernú lásku, charakteristickú pre osoby viazané posvätnou zmluvou“. Grécke „eleos“, „milosrdenstvo“, sa snaží z hebrejčiny preložiť nepreložiteľné slovo „hesed“. *Ukázal silu svojho ramena, rozptýlil tých, čo v srdci pyšne zmýšľajú. Mocnárov zosadil z trónov a povýšil ponížených. Hladných nakrmil dobrotami a bohatých prepustil naprázdno.*

Tu vidíme témy z Anninej modlitby v 1 Sam 2, 1 – 10. Tieto dva chválospevy sú si veľmi podobné. Meno Hannah znamená v hebrejčine „milosť“. Takže v 1 Sam 1 – 2 žena, ktorej meno znamená „milosť“, zázračne počne a porodí proroka, ktorý je ponechaný vo svätyni, aby sa stal kňazom a zachránil svoj ľud. A v Lk 1 – 2 žena, ktorá je „plná milosti“, zažíva skúsenosti v rovnakom slede. Aj posvätné piesne vďakyvzdania oboch žien sú plné spoločných tém.

Ujal sa Izraela, svojho služobníka, lebo pamätá na svoje milosrdenstvo, ako slúbil našim otcom, Abrahámovi a jeho potomstvu [doslova "jeho semenu"] naveky.

Mária zostala pri nej asi tri mesiace a potom sa vrátila domov.

„Prísľub milosrdenstva“ je zmluvný pojem: Mária hovorí o zmluve s Abrahámom, ktorú opisuje ako „sľub, ktorý dal našim otcom, Abrahámovi a jeho potomstvu naveky“. Odvoláva sa na Gn 22, 15 – 18, Božiu prísahu po obetovaní Izáka na oltári (predobraz Kalvárie), keď Boh povedal Abrahámovi: „Pretože si toto urobil a svojho syna, svojho jediného si neušetril predomnou, zahrniem ťa požehnaním ... a v tvojom potomstve budú požehnané všetky národy zeme“.

Presvätá Matka je teda dobrý biblický teológ. Vie, že v jej lone je „potomstvo“, ktoré bolo prisľúbené Abrahámovi a ktoré prinesie požehnanie všetkým národom. V Starom zákone sú tri „potomstvá“: Potomstvo ženy, ktoré rozdrví hlavu hada (Gn 3, 15), potomstvo Abraháma, ktoré prinesie požehnanie všetkým národom, a potomstvo Dávida, ktoré bude vládnuť nad večným kráľovstvom (2 Sam 7, 12, „zerah“ alebo „semeno“ sa zvyčajne prekladá ako „potomstvo“).

Ježiš spĺňa opis všetkých troch. Je potomstvom ženy, pretože do jeho počatia nebol zapojený žiadny muž. Mária ho tu identifikuje ako potomka Abraháma. A určite je potomkom Dávida, ako to jasne ukázali všetky čítania.

Teda v Magnífikate Mária ako vynikajúca biblistka uznáva, že to, čo sa v nej odohráva, je naplnením Božích zmluvných prisľúbení, ktoré dával svojmu ľudu po tisíce rokov. Identifikuje svoje miesto v Božom pláne a v jeho prisľuboch. Toto je dar chápania od Ducha Svätého, ktorý tiež potrebujeme, aby sme rozpoznali, ako naše životy a naše súčasné skúsenosti zapadajú do Božieho plánu spásy, ktorý Boh celý čas uskutočňoval.

Nech tajomstvo nanebovzatia umocní našu vieru, že Boh má pre každého z nás miesto vo svojom dobrom pláne našej záchrany, a nech nám Duch Svätý pomôže rozpoznať, aké to miesto je!